

**Міністерство освіти і науки України
Прикарпатський національний університет імені
Василя Стефаника**

**Навчально-науковий юридичний інститут
Кафедра правоохоронної діяльності**

Кадук С. В.

СУДОВІ ЕКСПЕРТИЗИ

**Методичні вказівки
для організації самостійної роботи
здобувачів освіти денної форми навчання**

**Спеціальність 081 «Право»
Освітній рівень бакалавр**

м. Івано-Франківськ – 2024

Затверджено на засіданні кафедри правоохоронної діяльності Навчально наукового юридичного інституту Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника (протокол №1 від 02 вересня 2024 року).

Затверджено на засіданні науково-методичної ради Навчально-наукового Юридичного інституту Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника (протокол №1 від 27 вересня 2024 року).

Рецензенти:

Кернякевич-Танасійчук Юлія Володимирівна

завідувач кафедри судочинства Навчально наукового юридичного інституту Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника, доктор юридичних наук, професор

Тимчишин Андрій Михайлович

завідувач кафедри права та гуманітарних дисциплін Івано-Франківської філії відкритого Міжнародного університету розвитку людини «Україна», доктор юридичних наук, професор

Кадук С. В. Судові експертизи. Методичні вказівки для організації самостійної роботи здобувачів освіти денної форми навчання (ОР «Бакалавр»). Івано-Франківськ: Навчально-науковий юридичний інститут Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника, 2024. 30 с.

Методичні вказівки розроблені на основі навчального плану Навчально – наукового юридичного інституту Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника і призначені для організації самостійної роботи здобувачів з навчальної дисципліни “Судові експертизи”, а також для підготовки до здачі іспиту. У методичних вказівках викладені: завдання до лабораторно-практичних занять, які включають короткі методичні рекомендації, що полегшать підготовку до занять, переліки питань, які виносяться на обговорення на заняття, контрольних питань для перевірки знань, теми індивідуальних виступів. До кожної теми поданий перелік літератури та нормативно-правових актів станом на 28 серпня 2024 року.

Методичні вказівки призначені для здобувачів освіти, аспірантів, викладачів.

ЗМІСТ

Передмова.....	4
Самостійна робота.....	5
Заняття 1.....	5
Заняття 2.....	6
Заняття 3.....	7
Заняття 4.....	8
Заняття 5.....	9
Заняття 6.....	10
Заняття 7.....	11
Заняття 8.....	12
Рекомендована література.....	17

Оновлення більшості сфер людської діяльності в Україні потребує високо інтелектуальних та кваліфікованих фахівці, зокрема у сфері надання різноманітних юридичних послуг населенню, державним та іншим інституціям з метою захисту їх законних інтересів та суб'єктивних прав.

Транснаціональний характер злочинності в сучасних умовах, вступ України в світове співтовариство ставить перед правоохоронною системою держави низку проблем, запитань і завдань: на подальше встановлення криміналістичної школи, вивчення досвіду слідчої, експертної та судової практики яким слід приділяти належну увагу.

Мета вивчення даного навчальної дисципліни передбачає поглиблене засвоєння здобувачами освіти системи знань, навиків і вмінь з використання загальних і спеціальних експертно-криміналістичних засобів і методів у правозастосовчому процесі.

В основу навчальної дисципліни покладені принципи інтегральності і системності юридичних знань, міжпредметного зв'язку сучасної юридичної науки, які сприяють виявленню основних напрямків засвоєння теоретичного, нормативного та спеціального матеріалу, формуванню у здобувачів освіти відповідних до фахового спрямування навичок і вмінь.

САМОСТІЙНА РОБОТА

Тема 1. Концептуальні основи теорії судової експертизи. Сутність криміналістичної експертизи.

Методичні вказівки: Впровадження сучасних досягнень науки і техніки в розслідування правопорушень – одна з важливих умов дальшого вдосконалення діяльності слідчих у боротьбі з правопорушеннями, поліпшення розкриття правопорушень та якості слідства. При вивченні цієї теми необхідно звернути щодо поняття судової експертизи, ролі та значенні судової експертизи у кримінальному процесі, предмета судової експертизи, об'єкта судової експертизи, класифікації завдань судової експертизи, методів судової експертизи.

Питання для вивчення:

1. Поняття судової експертизи. Роль та значення судової експертизи у кримінальному процесі.
2. Предмет судової експертизи.
3. Об'єкт судової експертизи.
4. Класифікація завдань судової експертизи.
5. Методи судової експертизи.

Питання для самоконтролю:

1. Історіографічні та теоретичні основи судових експертиз
2. Становлення та розвиток судової експертизи
3. Сучасний стан експертних закладів України

Теми рефератів:

1. Збирання доказів у кримінальному провадженні
2. Правові підстави призначення судових експертиз

Рекомендована література:

1. Про судову експертизу: Закон України від 25.02.1994 р. № 4038-ХІІ. Дата оновлення: 01.01.2023 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4038-12#Text> (дата звернення: 06.06.2023)
2. Кримінальний процесуальний кодекс: Закон України від 13.04.2012 р. № 4651-VI. Дата оновлення: 28.04.2023 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17/ed20230428#Text> (дата звернення: 06.06.2023).
3. Інструкція про призначення та проведення судових експертиз: затв. наказом Мінюсту України від 8 жовтня 1998 р. № 53/5. Офіційний вісник України. 1998. № 46. Ст. 1715.
4. Про судову експертизу в кримінальних та цивільних справах: постанова Пленуму Верховного суду України від 30 травня 1997р. №8. Юридичний вісник України. 2007р. Ст. 28.
5. Плетенець В. М. Теоретичні та праксеологічні засади подолання протидії досудовому розслідуванню : монографія. Одеса : Гельветика, 2020. 424 с.

6. Пиріг І. В. Теоретичні основи експертної діяльності органів внутрішніх справ: монографія. Дніпропетровськ : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ : Ліра ЛТД, 2011. Ст. 85-91.
7. Щербаковський М. Г. Проведення та використання удових експертиз у кримінальному провадженні: монографія. Харків : В ділі , 2015. Ст. 133-144.
8. Гора І. В., Колесник В. А. Використання сучасних експертних технологій для вирішення окремих задач у традиційних криміналістичних експертизах. Криміналістика і судова експертиза: міжвідом. наук.-метод. зб. К., 2020. Вип. 65. С. 29.
9. Бандурко В. В. Порівняльні зразки в почеркознавстві. Криміналістика і судова експертиза: міжвідом. наук.-метод. зб. / Київський НДІ судових експертиз; редкол.: Д. В. Журавльов (голов. ред.), О. Г. Рувін (заст. голов. ред.) та ін. – Київ : Видавництво Ліра-К, 2020. Вип. 65. С. 415-423.

Тема 2. Класифікація судових експертиз. Роди і види судових експертиз.

Методичні вказівки: Зазначені експертизи, серед інших судових експертиз, відносяться до найбільш науково досліджених і розвинутих галузей криміналістики, які ефективно використовує як загальнонаукові, так і спеціальні методи дослідження реквізитів документів, що забезпечують встановлення об'єктивних фактів у кримінальних, цивільних, господарських та приватних справах. Майбутнім слідчим, які постійно працюють з документами, такі знання будуть корисними і необхідними в їхній повсякденній професійній діяльності.

Питання для вивчення:

1. Особливості призначення судової експертизи в кримінальному, цивільному та господарському процесі.
2. Сучасна класифікація судової експертизи.
3. Основна та додаткова експертиза.
4. Комісійна та комплексна судова експертиза.

Питання для самоконтролю:

1. Постанова слідчого та підготовка матеріалів на експертизу.
2. Проведення ідентифікаційних досліджень рукописних текстів з метою встановлення виконавця.
3. Експертні заклади МВС України.

Теми рефератів:

1. Законодавство України про судову експертизу
2. Мова і термінологія судових експертиз.

Рекомендована література:

1. Про судову експертизу: Закон України від 25.02.1994 р. № 4038-XII. Дата оновлення: 01.01.2023 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4038-12#Text> (дата звернення: 06.06.2023)
2. . Кримінальний процесуальний кодекс: Закон України від 13.04.2012 р. № 4651-VI. Дата оновлення: 28.04.2023 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17/ed20230428#Text> (дата звернення: 06.06.2023).
3. Інструкція про призначення та проведення судових експертиз: затв. наказом Мінюсту України від 8 жовтня 1998 р. № 53/5. Офіційний вісник України. 1998. № 46. Ст. 1715.
4. Про судову експертизу в кримінальних та цивільних справах: постанова Пленуму Верховного суду України від 30 травня 1997р. №8. Юридичний вісник України. 2007р. Ст. 28.
5. Плетенець В. М. Теоретичні та праксеологічні засади подолання протидії досудовому розслідуванню : монографія. Одеса : Гельветика, 2020. 424 с.
6. Пиріг І. В. Теоретичні основи експертної діяльності органів внутрішніх справ: монографія. Дніпропетровськ : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ : Ліра ЛТД, 2011. Ст. 85-91.
7. Щербаковський М. Г. Проведення та використання удових експертиз у кримінальному провадженні: монографія. Харків : В ділі , 2015. Ст. 133-144.
8. Гора І. В., Колесник В. А. Використання сучасних експертних технологій для вирішення окремих задач у традиційних криміналістичних експертизах. Криміналістика і судова експертиза: міжвідом. наук.-метод. зб. К., 2020. Вип. 65. С. 29.
9. Бандурко В. В. Порівняльні зразки в почеркознавстві. Криміналістика і судова експертиза: міжвідом. наук.-метод. зб. / Київський НДІ судових експертиз; редкол.: Д. В. Журавльов (голов. ред.), О. Г. Рувін (заст. голов. ред.) та ін. – Київ : Видавництво Ліра-К, 2020. Вип. 65. С. 415-423.

Тема 3. Організація підготовки та проведення криміналістичної експертизи

Методичні вказівки: при вивченні цієї теми необхідно звернути щодо нормативно-правових основ проведення судової експертизи, логічних підстави формування питань які виносяться на експертизу, кримінально-процесуального статус судового експерта.

Питання для вивчення:

1. Нормативно-правові основи проведення судової експертизи.
2. Логічні підстави формування питань які виносяться на експертизу.

3. Вибір експерта або експертної установи захисником.
4. Кримінально-процесуальний статус судового експерта.

Питання для самоконтролю:

1. Процесуальні підстави й порядок призначення й проведення судово-почеркознавчої експертизи.
2. Основні правила підготовки й оформлення матеріалів на судово-почеркознавчу експертизу.
3. Поняття первинної, додаткової, повторної, комісійної та комплексної судово-почеркознавчої експертизи.

Теми рефератів:

1. Принципи судово - експертної діяльності
2. Експертні заклади Міністерства юстиції

Рекомендована література:

1. Про судову експертизу: Закон України від 25.02.1994 р. № 4038-ХІІ. Дата оновлення: 01.01.2023 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4038-12#Text> (дата звернення: 06.06.2023)
2. . Кримінальний процесуальний кодекс: Закон України від 13.04.2012 р. № 4651-VI. Дата оновлення: 28.04.2023 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17/ed20230428#Text> (дата звернення: 06.06.2023).
3. Інструкція про призначення та проведення судових експертиз: затв. наказом Мінюсту України від 8 жовтня 1998 р. № 53/5. Офіційний вісник України. 1998. № 46. Ст. 1715.
4. Про судову експертизу в кримінальних та цивільних справах: постанова Пленуму Верховного суду України від 30 травня 1997р. №8. Юридичний вісник України. 2007р. Ст. 28.
5. Плетенець В. М. Теоретичні та праксеологічні засади подолання протидії досудовому розслідуванню : монографія. Одеса : Гельветика, 2020. 424 с.
6. Пиріг І. В. Теоретичні основи експертної діяльності органів внутрішніх справ: монографія. Дніпропетровськ : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ : Ліра ЛТД, 2011. Ст. 85-91.
7. Щербаковський М. Г. Проведення та використання удових експертиз у кримінальному провадженні: монографія. Харків : В ділі , 2015. Ст. 133-144.

8. Гора І. В., Колесник В. А. Використання сучасних експертних технологій для вирішення окремих задач у традиційних криміналістичних експертизах. Криміналістика і судова експертиза: міжвідом. наук.-метод. зб. К., 2020. Вип. 65. С. 29.
9. Бандурко В. В. Порівняльні зразки в почеркознавстві. Криміналістика і судова експертиза: міжвідом. наук.-метод. зб. / Київський НДІ судових експертиз; редкол.: Д. В. Журавльов (голов. ред.), О. Г. Рувін (заст. голов. ред.) та ін. – Київ : Видавництво Ліра-К, 2020. Вип. 65. С. 415-423.

Тема 4. Основи графічної (почеркознавчої) експертизи

Методичні вказівки: при вивченні цієї теми необхідно звернути щодо загальних та часткових ознак письмової мови, загальних ознак почерку, часткових (індивідуальних) ознак почерку, підготовки почеркових матеріалів на експертизу, проведення ідентифікаційних досліджень рукописних текстів з метою встановлення виконавця, особливостей дослідження текстів, виконаних переміною пишучої руки.

Питання для вивчення:

1. Історія розвитку експертизи письма та почерку.
2. Загальні та часткові ознаки письмової мови.
3. Загальні ознаки почерку.
4. Часткові (індивідуальні) ознаки почерку.

Питання для самоконтролю:

1. Підготовка почеркових матеріалів на експертизу.
2. Проведення ідентифікаційних досліджень рукописних текстів з метою встановлення виконавця.
3. Цифрове письмо як об'єкт почеркознавчої експертизи.
4. Особливості дослідження текстів, виконаних переміною пишучої руки.

Теми рефератів:

1. Дослідження рукописних текстів та підписів виконаних в незвичайних умовах.

2. Дослідження підписів з метою встановлення їх виконавця.

Рекомендована література:

1. Про судову експертизу: Закон України від 25.02.1994 р. № 4038-ХІІ. Дата оновлення: 01.01.2023 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4038-12#Text> (дата звернення: 06.06.2023)
2. Кримінальний процесуальний кодекс: Закон України від 13.04.2012 р. № 4651-VI. Дата оновлення: 28.04.2023 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17/ed20230428#Text> (дата звернення: 06.06.2023).
3. Інструкція про призначення та проведення судових експертиз: затв. наказом Мініюсту України від 8 жовтня 1998 р. № 53/5. Офіційний вісник України. 1998. № 46. Ст. 1715.
4. Про судову експертизу в кримінальних та цивільних справах: постанова Пленуму Верховного суду України від 30 травня 1997 р. № 8. Юридичний вісник України. 2007 р. Ст. 28.
5. Плетенець В. М. Теоретичні та праксеологічні засади подолання протидії досудовому розслідуванню : монографія. Одеса : Гельветика, 2020. 424 с.
6. Пиріг І. В. Теоретичні основи експертної діяльності органів внутрішніх справ: монографія. Дніпропетровськ : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ : Ліра ЛТД, 2011. Ст. 85-91.
7. Щербаковський М. Г. Проведення та використання удових експертиз у кримінальному провадженні: монографія. Харків : В ділі , 2015. Ст. 133-144.
8. Гора І. В., Колесник В. А. Використання сучасних експертних технологій для вирішення окремих задач у традиційних криміналістичних експертизах. Криміналістика і судова експертиза: міжвідом. наук.-метод. зб. К., 2020. Вип. 65. С. 29.
9. Бандурко В. В. Порівняльні зразки в почеркознавстві. Криміналістика і судова експертиза: міжвідом. наук.-метод. зб. / Київський НДІ судових експертиз; редкол.: Д. В. Журавльов (голов. ред.), О. Г. Рувін (заст. голов. ред.) та ін. – Київ : Видавництво Ліра-К, 2020. Вип. 65. С. 415-423.

Тема 5. Методика проведення експертизи письма.

Методичні вказівки: при вивченні цієї теми необхідно звернути щодо попередньої стадії дослідження письма та почерку, детального дослідження об'єктів почеркознавчої експертизи, стадії порівняльного дослідження, оцінки результатів дослідження і формування висновку експерта.

Питання для вивчення:

1. Загальні положення.
2. Попередня стадія дослідження письма та почерку.
3. Детальне дослідження об'єктів почеркознавчої експертизи
4. Стадія порівняльного дослідження

5. Оцінка результатів дослідження і формування висновку експерта

Питання для самоконтролю:

1. Що є предметом дослідження судового почеркознавства як прикладної науки.
2. Розкрийте сутність поняття: почерк, письмо, письмова мова.
3. Перерахуйте об'єкти дослідження судово-почеркознавчої експертизи.
4. Які методи дослідження почерку Ви знаєте?

Теми рефератів:

1. Розкрийте закономірності формування письмово-рухової навички.
2. Які властивості почерку є суттєвими для його криміналістичного дослідження.

Рекомендована література:

1. Про судову експертизу: Закон України від 25.02.1994 р. № 4038-XII. Дата оновлення: 01.01.2023 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4038-12#Text> (дата звернення: 06.06.2023)
2. Кримінальний процесуальний кодекс: Закон України від 13.04.2012 р. № 4651-VI. Дата оновлення: 28.04.2023 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17/ed20230428#Text> (дата звернення: 06.06.2023).
3. Інструкція про призначення та проведення судових експертиз: затв. наказом Мінюсту України від 8 жовтня 1998 р. № 53/5. Офіційний вісник України. 1998. № 46. Ст. 1715.
4. Про судову експертизу в кримінальних та цивільних справах: постанова Пленуму Верховного суду України від 30 травня 1997 р. № 8. Юридичний вісник України. 2007 р. Ст. 28.
5. Плетенець В. М. Теоретичні та праксеологічні засади подолання протидії досудовому розслідуванню : монографія. Одеса : Гельветика, 2020. 424 с.
6. Пиріг І. В. Теоретичні основи експертної діяльності органів внутрішніх справ: монографія. Дніпропетровськ : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ : Ліра ЛТД, 2011. Ст. 85-91.
7. Щербаковський М. Г. Проведення та використання удових експертиз у кримінальному провадженні: монографія. Харків : В ділі , 2015. Ст. 133-144.
8. Гора І. В., Колесник В. А. Використання сучасних експертних технологій для вирішення окремих задач у традиційних криміналістичних експертизах. Криміналістика і судова експертиза: міжвідом. наук.-метод. зб. К., 2020. Вип. 65. С. 29.
9. Бандурко В. В. Порівняльні зразки в почеркознавстві. Криміналістика і судова експертиза: міжвідом. наук.-метод. зб. / Київський НДІ судових експертиз; редкол.: Д. В. Журавльов (голов. ред.), О. Г. Рувін (заст. голов. ред.) та ін. – Київ : Видавництво Ліра-К, 2020. Вип. 65. С. 415-423.

Тема 6. Особливості методики дослідження зміненого письма (почерку)

Методичні вказівки: при вивченні цієї теми необхідно звернути щодо природнього змінення письма, навмисного змінення письма, дослідження рукописних текстів виконаних друкованими літерами, дослідження рукописного тексту виконаного з переміною пишучої руки, дослідження рукописного тексту виконаного з використанням наслідування почерку другої особи.

Питання для вивчення:

1. Природне змінення письма
2. Навмисне змінення письма
3. Дослідження рукописних текстів виконаних печатними буквами
4. Дослідження рукописного тексту виконаного з переміною пишучої руки
5. Дослідження рукописного тексту виконаного з використанням наслідування почерку другої особи

Питання для самоконтролю:

1. Ознаки які свідчать про виконання тексту з переміною пишучої руки
2. Які нестандартні елементи можуть використовуватись при дослідженні тексту (цифрового письма)?
3. Що входить в поняття дослідження рукописного тексту в незвичайних умовах?

Рекомендована література:

1. Про судову експертизу: Закон України від 25.02.1994 р. № 4038-XII. Дата оновлення: 01.01.2023 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4038-12#Text> (дата звернення: 06.06.2023)
2. Кримінальний процесуальний кодекс: Закон України від 13.04.2012 р. № 4651-VI. Дата оновлення: 28.04.2023 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17/ed20230428#Text> (дата звернення: 06.06.2023).
3. Інструкція про призначення та проведення судових експертиз: затв. наказом Мінюсту України від 8 жовтня 1998 р. № 53/5. Офіційний вісник України. 1998. № 46. Ст. 1715.
4. Про судову експертизу в кримінальних та цивільних справах: постанова Пленуму Верховного суду України від 30 травня 1997р. №8. Юридичний вісник України. 2007р. Ст. 28.
5. Плетенець В. М. Теоретичні та праксеологічні засади подолання протидії досудовому розслідуванню : монографія. Одеса : Гельветика, 2020. 424 с.

6. Пиріг І. В. Теоретичні основи експертної діяльності органів внутрішніх справ: монографія. Дніпропетровськ : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ : Ліра ЛТД, 2011. Ст. 85-91.
7. Щербаковський М. Г. Проведення та використання удових експертиз у кримінальному провадженні: монографія. Харків : В ділі , 2015. Ст. 133-144.
8. Гора І. В., Колесник В. А. Використання сучасних експертних технологій для вирішення окремих задач у традиційних криміналістичних експертизах. Криміналістика і судова експертиза: міжвідом. наук.-метод. зб. К., 2020. Вип. 65. С. 29.
9. Бандурко В. В. Порівняльні зразки в почеркознавстві. Криміналістика і судова експертиза: міжвідом. наук.-метод. зб. / Київський НДІ судових експертиз; редкол.: Д. В. Журавльов (голов. ред.), О. Г. Рувін (заст. голов. ред.) та ін. – Київ : Видавництво Ліра-К, 2020. Вип. 65. С. 415-423.

Тема 7. Особливості методики дослідження підписів

Методичні рекомендації: при вивченні цієї теми необхідно звернути щодо підписів, як об'єкта криміналістичного дослідження, ідентифікаційних ознак підпису (загальні та часткові) ознаки підпису, методики дослідження підпису, етапів формування підпису, формування транскрипції та розчерку і монограми, ознак, що характеризують побудову підпису.

Питання для вивчення:

1. Підписи як об'єкт криміналістичного дослідження
2. Ідентифікаційні ознаки підпису (загальні та часткові) ознаки підпису
3. Методика дослідження підпису

Питання для самоконтролю:

1. Поняття, характерні риси та значення підпису
2. Етапи формування підпису
3. Формування транскрипції та розчерку і монограми
4. Ознаки, що характеризують побудову підпису

Рекомендована література:

1. Про судову експертизу: Закон України від 25.02.1994 р. № 4038-ХІІ. Дата оновлення: 01.01.2023 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4038-12#Text> (дата звернення: 06.06.2023)
2. . Кримінальний процесуальний кодекс: Закон України від 13.04.2012 р. № 4651-VI. Дата оновлення: 28.04.2023 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17/ed20230428#Text> (дата звернення: 06.06.2023).
3. Інструкція про призначення та проведення судових експертиз: затв. наказом Мінюсту України від 8 жовтня 1998 р. № 53/5. Офіційний вісник України. 1998. № 46. Ст. 1715.

4. Про судову експертизу в кримінальних та цивільних справах: постанова Пленуму Верховного суду України від 30 травня 1997р. №8. Юридичний вісник України. 2007р. Ст. 28.
5. Плетенець В. М. Теоретичні та праксеологічні засади подолання протидії досудовому розслідуванню : монографія. Одеса : Гельветика, 2020. 424 с.
6. Пиріг І. В. Теоретичні основи експертної діяльності органів внутрішніх справ: монографія. Дніпропетровськ : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ : Ліра ЛТД, 2011. Ст. 85-91.
7. Щербаковський М. Г. Проведення та використання удових експертиз у кримінальному провадженні: монографія. Харків : В ділі , 2015. Ст. 133-144.
8. Гора І. В., Колесник В. А. Використання сучасних експертних технологій для вирішення окремих задач у традиційних криміналістичних експертизах. Криміналістика і судова експертиза: міжвідом. наук.-метод. зб. К., 2020. Вип. 65. С. 29.
9. Бандурко В. В. Порівняльні зразки в почеркознавстві. Криміналістика і судова експертиза: міжвідом. наук.-метод. зб. / Київський НДІ судових експертиз; редкол.: Д. В. Журавльов (голов. ред.), О. Г. Рувін (заст. голов. ред.) та ін. – Київ : Видавництво Ліра-К, 2020. Вип. 65. С. 415-423.

Теми рефератів:

1. Складання запиту про надання додаткових порівняльних матеріалів.
2. Підстави складання повідомлення про неможливість вирішення питання по суті.

Рекомендована література:

1. Про судову експертизу: Закон України від 25.02.1994 р. № 4038-XII. Дата оновлення: 01.01.2023 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4038-12#Text> (дата звернення: 06.06.2023)
2. . Кримінальний процесуальний кодекс: Закон України від 13.04.2012 р. № 4651-VI. Дата оновлення: 28.04.2023р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17/ed20230428#Text> (дата звернення: 06.06.2023).
3. Інструкція про призначення та проведення судових експертиз: затв. наказом Мініюсту України від 8 жовтня 1998 р. № 53/5. Офіційний вісник України. 1998. № 46. Ст. 1715.
4. Про судову експертизу в кримінальних та цивільних справах: постанова Пленуму Верховного суду України від 30 травня 1997р. №8. Юридичний вісник України. 2007р. Ст. 28.
5. Плетенець В. М. Теоретичні та праксеологічні засади подолання протидії досудовому розслідуванню : монографія. Одеса : Гельветика, 2020. 424 с.
6. Пиріг І. В. Теоретичні основи експертної діяльності органів внутрішніх справ: монографія. Дніпропетровськ : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ : Ліра ЛТД, 2011. Ст. 85-91.

7. Щербаковський М. Г. Проведення та використання удових експертиз у кримінальному провадженні: монографія. Харків : В ділі , 2015. Ст. 133-144.
8. Гора І. В., Колесник В. А. Використання сучасних експертних технологій для вирішення окремих задач у традиційних криміналістичних експертизах. Криміналістика і судова експертиза: міжвідом. наук.-метод. зб. К., 2020. Вип. 65. С. 29.
9. Бандурко В. В. Порівняльні зразки в почеркознавстві. Криміналістика і судова експертиза: міжвідом. наук.-метод. зб. / Київський НДІ судових експертиз; редкол.: Д. В. Журавльов (голов. ред.), О. Г. Рувін (заст. голов. ред.) та ін. – Київ : Видавництво Ліра-К, 2020. Вип. 65. С. 415-423.

Тема 8. Техніко-криміналістичне дослідження деяких реквізитів документів

Методичні вказівки: при вивченні цієї теми необхідно звернути щодо дослідження бланків документів, криміналістичного дослідження відбитків печаток і штампів, способів підробки відбитків печаток і штампів, методик дослідження відбитків печаток і штампів.

Питання для вивчення:

1. Дослідження бланків документів.
2. Криміналістичне дослідження відбитків печаток і штампів.
3. Способи підробки відбитків печаток і штампів
4. Методика дослідження відбитків печаток і штампів

Питання для самоконтролю:

1. Спосіб нанесення відтиску печатки (штампа) на документ
2. Коли виготовлено лінотипний набір, за допомогою якого надруковано текст документа.

Теми рефератів:

1. Встановлення осіб, які виготовили друковані засоби та їх відбитки
2. Встановлення джерела підроблених документів.

Рекомендована література:

1. Про судову експертизу: Закон України від 25.02.1994 р. № 4038-ХІІ. Дата оновлення: 01.01.2023 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4038-12#Text> (дата звернення: 06.06.2023)
2. Кримінальний процесуальний кодекс: Закон України від 13.04.2012 р. № 4651-VI. Дата оновлення: 28.04.2023 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17/ed20230428#Text> (дата звернення: 06.06.2023).

3. Інструкція про призначення та проведення судових експертиз: затв. наказом Мінюсту України від 8 жовтня 1998 р. № 53/5.Офіційний вісник України. 1998. № 46.Ст. 1715.
4. Про судову експертизу в кримінальних та цивільних справах: постанова Пленуму Верховного суду України від 30 травня 1997р. №8. Юридичний вісник України. 2007р. Ст. 28.
5. Плетенець В. М. Теоретичні та праксеологічні засади подолання протидії досудовому розслідуванню : монографія. Одеса : Гельветика, 2020. 424 с.
6. Пиріг І. В. Теоретичні основи експертної діяльності органів внутрішніх справ: монографія. Дніпропетровськ : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ : Ліра ЛТД, 2011. Ст. 85-91.
7. Щербаковський М. Г. Проведення та використання удових експертиз у кримінальному провадженні: монографія. Харків : В ділі , 2015. Ст. 133-144.
8. Гора І. В., Колесник В. А. Використання сучасних експертних технологій для вирішення окремих задач у традиційних криміналістичних експертизах. Криміналістика і судова експертиза: міжвідом. наук.-метод. зб. К., 2020. Вип. 65. С. 29.
9. Бандурко В. В. Порівняльні зразки в почеркознавстві. Криміналістика і судова експертиза: міжвідом. наук.-метод. зб. / Київський НДІ судових експертиз; редкол.: Д. В. Журавльов (голов. ред.), О. Г. Рувін (заст. голов. ред.) та ін. – Київ : Видавництво Ліра-К, 2020. Вип. 65. С. 415-423.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Про судову експертизу: Закон України від 25.02.1994 р. № 4038-ХІІ. Дата оновлення: 01.01.2023 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4038-12#Text> (дата звернення: 06.06.2023)
2. . Кримінальний процесуальний кодекс: Закон України від 13.04.2012 р. № 4651-VI. Дата оновлення: 28.04.2023 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17/ed20230428#Text> (дата звернення: 06.06.2023).
3. Інструкція про призначення та проведення судових експертиз: затв. наказом Мініюсту України від 8 жовтня 1998 р. № 53/5. Офіційний вісник України. 1998. № 46. Ст. 1715.
4. Про судову експертизу в кримінальних та цивільних справах: постанова Пленуму Верховного суду України від 30 травня 1997р. №8. Юридичний вісник України. 2007р. Ст. 28.
5. Плетенець В. М. Теоретичні та праксеологічні засади подолання протидії досудовому розслідуванню : монографія. Одеса : Гельветика, 2020. 424 с.
6. Пиріг І. В. Теоретичні основи експертної діяльності органів внутрішніх справ: монографія. Дніпропетровськ : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ : Ліра ЛТД, 2011. Ст. 85-91.
7. Щербаковський М. Г. Проведення та використання удових експертиз у кримінальному провадженні: монографія. Харків : В ділі , 2015. Ст. 133-144.
8. Гора І. В., Колесник В. А. Використання сучасних експертних технологій для вирішення окремих задач у традиційних криміналістичних експертизах. Криміналістика і судова експертиза: міжвідом. наук.-метод. зб. К., 2020. Вип. 65. С. 29.
9. Бандурко В. В. Порівняльні зразки в почеркознавстві. Криміналістика і судова експертиза: міжвідом. наук.-метод. зб. / Київський НДІ судових експертиз; редкол.: Д. В. Журавльов (голов. ред.), О. Г. Рувін (заст. голов. ред.) та ін. – Київ : Видавництво Ліра-К, 2020. Вип. 65. С. 415-423.